

ELNŐKVÁLASZTÁS # A JÖVŐ MEGMENTŐI # CENTRUMBAN A PIKKELYSÖMÖR # BOLTOS UTCÁK # 6:3

KÖVESS MINKET: f @

TUDOMÁNY

Lyukas koponyájú nőket találtak Szegeden

Bihari Dániel

újságíró. 2020. 11. 08. 13:03

A középkori koponyákon lyukakat, tölcsérszerű árkokat, fegyvérszerű üregeket vájt a szifilisz. Megtalálásuk lázba hozta a tudományos világot, mert egy évszázados vita lezárásához járultak hozzá: a betegséget Kolumbusz matrózai hozták Amerikából, vagy már korábban is jelen volt Európában?

KORÁBBAN A TÉMÁBAN:

- Százéves vérengzés nyomaira bukkanhattak
- Érmét szorongatott az agyagedényben elásott kisbaba
- Összeroppant gerinccel, sorvadó lábakkal élt az avar lány

HIRDETÉS

A szegedi vár mellett egykor impozáns kápolna állott, **Károly Róbert** uralkodása idején építették valamikor a XIV. század elején, a templom mellett pedig szokás szerint temetőt alakítottak ki, amelyet aztán mintegy 250 éven át használtak. A vártemplom és temetőjének feltárását 1999-ben kezdték meg a [Móra Ferenc Múzeum](#) szakemberei, a 11 évig tartó munka során több mint ezer ember maradványai kerültek elő.

A csontok vizsgálatába a 2000-es évek elején kapcsolódtak be a [Szegedi Tudományegyetem](#) antropológusai. Az iszonyatos mennyiségű lelet feldolgozása során 2007-ben jutottak el azokhoz a csontokhoz – ezek közül is kiemelkedik két nő koponyája –, amelyek lázba hozták a világ antropológus közösségét:

a szegedi leletek a szifilisz európai megjelenéséről folytatott évszázados vitát segítettek eldönteni.

A felfedezés szakmai berkekben hatalmas hullámokat vetett, ám a laikus közönség csak most ismerhette meg a múzeum gondozásában megjelenő archeológiai magazin, a [Határtalan Régészet legújabb, őszi számából](#). A részletekről **Fogas Ottó** régészt, a Móra Ferenc Múzeum igazgatóját kérdeztük.

Kolumbuszal jött, vagy már itt volt?

Az első nagy, európai szifiliszjárvány 1494-95-ben tört ki Nápolyban, miután **VIII. Károly** francia király hadjáratot vezetett a város ellen. Viszonylag gyorsan elterjedt Európa nagy részén, a franciák természetesen nápolyi betegségnak tartották, de a többség francia kórként ismerte. Mivel ebből az időből származnak az első források, amelyek alapján a szifilisz egyértelműen beazonosítható, illetve maga a dátum révén az utókor arra következtetésre jutott, hogy a szifilisz **Kolumbusz** matrózainak közvetítésével, az Újvilágból jutott Európába.

A középkori pestist jól adatolható módon a Krím-félszigetről menekülő velenceiek hurcolták Itáliába, majd innen végigszárgaldott a kontinensen. Ennek alapján a történészek más esetekben is hasonlóan gondolkodnak: ha egy járvány gócpontját sikerül kellően behatárolni, akkor azt tekintik kiindulópontnak

– mondja a 24.hu-nak Fogas Ottó.

SZIFILISZ # VÉRBAJ # BUJAKÓR # RÉGÉSZET

HIRDETÉS

#KORONAVÍRUS

Tömeges tesztelést, azonnali támogatásokat, szociális intézkedéseket követel az ellenzék

11 pontos határozatban kéri az ellenzéki frakciók a kormány azonnali intézkedését.

Müller Cecília: A járványt megállítani nem lehet

Korábban soha nem látott mértékű hiány jött össze októberben

Népszava: múlt héten több olyan nap volt, amikor több ezer helyszínre nem értek oda a mentők mintát venni

HIRDETÉS

FRISS TOP 24 ÖSSZES

13:16 DWTS: Noszaly Sándor nem szomorú, hogy kiesett, mert rendesen megfizették

13:13 Megtéppte egymást két békéscsabai nő a gyerekeik iskolai afférja után

13:07 Varga Mihály kijelölte választókerületi utódját

13:05 Több mint 90 százalékos hatékonyságú koronavírus-vakcinát fejlesztettek

12:58 A válogatott Izland, a Fradi Messiék ellen játszik szurkolók nélkül

12:49 Újabb város, ahol ismét lesz nyugdíjas bevásárlási sáv

A fiatalabb nő koponyája és rekonstrukciós rajza, arcán valószínűsíthető tünetekkel. Fotó: Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszék, Móra Ferenc Múzeum

Szavaiból pedig érződik, hogy esetünkben is voltak, akik más véleményt képviseltek. Egyes tudósok szerint ugyanis a betegség már Kolumbusz útja előtt is jelen volt Európában, ez az úgynevezett prekolumbián elmélet. Legfőbb érvük pedig, hogy a korabeli orvosok nem mindig voltak tisztában a betegségek természetével, leírásaikban a szifilisz is keverhették vagy féltucatnyi egyéb kórral. A vita ritkán látott hevességgel folyt szakmai körökben több mint egy évszázada.

Mielőtt azonban rátérnénk a szegedi koponyákra, nézzük, mi is az a szifilisz, és a paleopatológusok miként juthatnak a nyomára több mint fél évezredes csontokon is.

Lyukakat, árkokat hagy a csonton

A szifilisz kórokozója a *Treponema pallidum* baktérium, leggyakrabban szexuális úton terjed kisebb hámsérüléseken keresztül – innen egyik közkeletű elnevezése, a bujakór. Három stádiuma van, az első kettő bőrtünetei nagyon kellemetlenek, de spontán gyógyulnak, később viszont kiújulhatnak. A harmadik, vagy késői szakasz évek múlva jelentkezik – akár 10-15 év is eltelhet a fertőzés után –, és ez már súlyos idegrendszeri, szervi szövdményeket okoz, a modern orvostudomány megjelenése előtt a legtöbb esetben szenvedésekkel teli, lassú halálhoz vezetett.

A késői stádiumban markáns külső jegyként jelennek meg testszerte és csoportosan a kifehéyesedő, heggel gyógyuló szövetcsomók, az úgynevezett gummák. A bujakóros ember nemcsak a betegségtől szenvedett, de a jól látható „taszító” tünetei miatt általában a társadalom kivetettjeként küzdött a halállal.

Témánk szempontjából azonban a legfontosabb, hogy a szifilisz kísérő csontvelő- és csonthártagyulladás markáns jeleket hagy a csontokon. A lyukak, árkok, mélyedések főleg a koponyán jelentkeznek, nem ritka, hogy a csont ki is lyukad – nem megyünk bele a részletekbe, a lényeg, hogy a paleopatológia számára ezek egyértelmű bizonyítékok.

A fiatalabb nő koponyája. Fotó: Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszék, Móra Ferenc Múzeum

Átlyukadt koponya és szájpád

Európából szórványosan ismertek a középkorra tett szifilisz maradványok, ám egyik sem olyan markáns és egyértelmű, mint a Szegeden feltárt csontok. A vártemplom temetőjéből négy egyén maradványain figyelhetők meg a betegség nyomai, két férfién és két nőén. A legjellegzetesebb csonttani tünetek a koponyán mutatkoznak, de mivel a férfiak koponyája hiányzik, így esetükben a más csontokon jól látható elváltozások ellenére is diagnózisuk csak feltételezés.

„A két nő koponyája azonban megvan, és perdöntő erővel bír” – fogalmaz Fogas Ottó.

Egyikük 40-60 éves lehetett halálakor, főleg a falcsonatokon és a homlokcsonton látszanak tűszúrászerű lyukak, tölcsészerű árkok, néhol „féregjárat-szerű” üregek. Ezeket mind szifilisz gummák okozták, a beteg állapota nagyon súlyos volt:

helyenként a csont teljesen elhalt, felszívódott, a koponyatető több helyen átlyukadt.

A másik, egy 20-as éveiben elhunyt nő koponyájára egy osszáriumban találtak a régészek – a szó csontkamrát jelent, korábbi temetkezések maradványait szokták ilyenekben elhelyezni, amikor adott területen újabb sírokat ásnak. Az ő koponyacsontja is tele van a szifilisz okozta elváltozásokkal, még az orrnyílás környékén és a járomcsonton is látszanak a gummák következményei, a csontpusztulás következtében szájpádjá is átlyukadt.

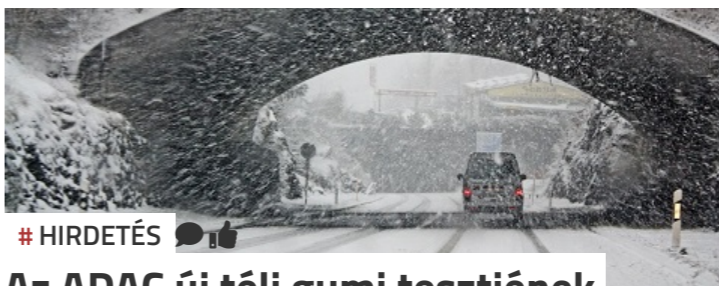
A fiatalabb nő koponyája az átlyukadt szájpáddal. Forrás: Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszék, Móra Ferenc Múzeum

Egy építkezés is segített

A két, Szegeden eltemetett ember tehát minden kétséget kizáróan szifiliszben szenvedett, de ez még önmagában nem dönti el a kolumbiánus-prekolumbiánus vitát, hiszen a temetőt megközelítőleg az 1500-as évek közepéig használták. A C-14-es (radiokarbonos kormeghatározási módszer) vizsgálat alapján az idősebbik nő 1440 és 1490, míg az ifjabb 1435 és 1470 körül halt meg.

Mindkettő megelőzi Amerika felfedezésének 1492-es dátumát, de elég közel állnak ahhoz, hogy perdöntő jelentőséget tulajdonítsunk egy régészeti bizonyítéknak is.

A vártemplomot **Mátyás király** (1458-1490) uralkodása idején átépítették, délről egy oldalkápolnával egészítették ki. A munkálatokat pedig az építési terület „megtisztításával” kezdték, vagyis a templom déli

Az ADAC új téli gumi tesztjének eredmény

Az ADAC legújabb téli gumi tesztjéből a Bridgestone márka Blizzak LM005-ös szériája került ki nyertesként. A teszten a Nokian,

CÍMLAPRÓL AJÁNLJUK

Újabb szigorításokat jelentett be Orbán

Este 8-tól kijárási tilalom lesz, zárnak a középiskolák, nincs több focimeccs sem nézők előtt.

Az ADAC új téli gumi tesztjének eredményei (x)

HIRDETÉS

6 x

LEXUS ÖNTÖLTŐ HIBRID HAJTÁS

RÉSZLETEK

PRÉMIUM GAZDASÁGOS 10 ÉV GARÁNCIA

A képen látható gépkocsi illusztráció. A Lexus UX 200 szériától üzemanyag-fogyasztása 5,3-5,6 l/100 km, kibocsátása 120,3-127,9 g/km. További részletekért látogasson el a [lexus.com](#) oldalra.

Új változat érkeztetett

Végezetül érdemes megjegyezni, hogy bár a szifilisz első megjelenését Kolombuszhoz kötő elmélet megdőlt, ám ettől még az említett 1494-95-ös első nagy járványhoz lehetett köze amerikai kórokozónak. Sőt.

Egyre inkább elfogadott elmélet ugyanis, miszerint a Treponema baktériumok különböző változatai vagy fajai több tízezer éve jelen lehetnek a világ több pontján, más-más természetű megbetegedéseket okozva az eltérő klimatikus és szociális viszonyok között. Meglehet, hogy az Újvilág felfedezőivel egy addig ismeretlen változat érkezett az európai népességbe, amivel szemben az akkori emberek immunrendszere tehetetlen volt, ezért okozhatott jelentős járványt.

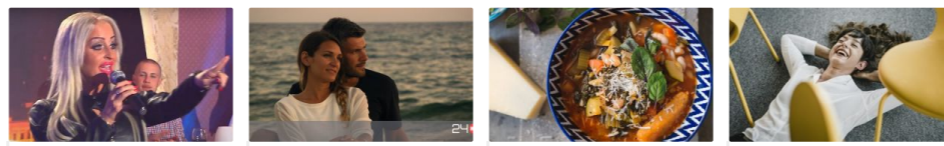
Kiemelt kép: Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszék, Móra Ferenc Múzeum

Ajánlom a Facebookon

24 vissza a címlapra

hirstart.hu

Suzy beleszeretett egy barna srácba

NLC / Bulvár

Házasodna a gazda: Peti és Anett már szakítottak

24.hu / Bulvár

9 nagyon zöldséges, laktató leves hús nélkül

Nosalty / Recept

A pozitív életszemlélet nem várt hatása

HáziPatika / Tudomány

HIRDETÉS

CÍMKÉK: #SZIFILISZ #VÉRBAJ #BUJAKÓR #RÉGÉSZET #KOPONYA #SZEGED #BETEGSÉG

hirstart.hu

Borbély Alexandra és Nagy Ervin elhalasztották az esküvőjüket

NLC / 2020. 11. 09. 03:36 / Bulvár

Borbély Alexandra és Nagy Ervin terveit áthúzta a koronavírus.

Lakásokká alakítanának sok irodát a svéddek

NLC / 2020. 11. 09. 09:49 / Otthon

A koronavírus miatt egyre jobban terjed a home office, és bár a járvány után lesz némi visszarendeződés, várhatóan nem lesz annyi irodára szükség, mint régen. Erre reagáltak most a svédeknekél.

AJÁNLOTT VIDEÓ

MUTASD MIND ▶

Újabb szigorításokat jelentett be Orbán

Este 8-tól kijárási tilalom lesz, zárnak a középiskolák, nincs több focimeccs sem nézők előtt.

Semjén Zsolt is kellett ehhez a transznemű házassághoz

Múlt hét pénteken, Polgárdiban tartották az eseményt.

HIRDETÉS